

تور كيه يه سفر يم

اصغر فردى

1.

يول ييلان لار گيى اوندن بانا دوغرو گليور
«ارضروم» باغ لارى اشجارى ايله يوكسليور
«چاملى بئل» چام لارى يوكسلمه ده اوفقو دليور

شاعرين دير گليور! بلكى ده دويموشسون آدين!
«شهر يار» ائلچى سى «فردى» صانا آچميش قانادين

2.

«كرم» آنلاتدى بانا قارلا، بوران لا صاواشين
«يا على» سؤيله ير ك قورتارا بيلميشدى باشين
بير ييگيت دير يوجه بويلو، قارا صاچلى، قاراشين

سؤيله ديكچه او بانا اؤيكولرى جانلاتيور
صانكى «تبريز» ده اوزان سؤزلرى دستانلانيور

3.

آرخادا قالدى «بكر»¹ قهرمانين آشديغى يئر
تور ك له كوردون ده قوجا قلاشديغى قايناشديغى يئر
صونرا زمزم صويونون «وان گؤل» نه داشديغى يئر

هر طرف الله الى ايله چيزيلن تابلو گيى
توپلاتيب چئوره مه رسامى، اوزانى، ادبى

¹ كرم عثمانلى لارا قارشى قيام ائدن شيعه قهرمان اصلى ده اونون سئو گيلى سى نين آدى ايميش كى اودا كوراوغلو كيمى
ارضروم طرفلرينده چاملى بئلى اؤز صيغناغى كيمى سچميشدى.

² ديار بكر.

4.

غربت اولماز بوراسی، دوغما وطن دیر صائیریم و
ایصیریر گۆزلریم اول یئرلری صانکی تانیریم
بش عصیرلیق قالانان خاطرهلاردان آیریم

سؤیلورلار آنالار تام آنامین سؤزلرینی
تانیور اونلارین ایلک بشدا گۆزوم یوزلرینی

5.

بانا داغلار آنادیر، شوق ایله آچمیش قوجاغی
آنالار کندی آنام دیر گیبی یاخمیش اوجاغی
دوغمادیر «بایزید»³ ین داغی، طاشی، باغچه، باغی
گلیور عطر سماوی، بانا دوغرو گلیور

یئدی یوز ییل اؤته دن نور خدا یوکسلور

6.

داغلار آردیندا یانان شعله بانا یاخلاشیور
حیزلا داغلار آشیور، اوققا، سما یا طاشیور
یئدی یوز ییل دیر ایچیمده بو ایشیلتی یاشیور

«قونیا» دان پارلایان الهام گونشی دوغدو باخین!
توتاجاق ارضی، «یارین بلکی یارین دان دا یاخین»⁴

7.

بوراسی مشرقی دیر شمس ایله مولانانین

ان یوجه ذروهسی دیر معرفت انسانین

دوغدوغو یئردی بورا حیکمت ایله عرفانین

بورادان عرشه قدر یوکسلور فکر بشر

«مثنوی» ایله اینیور معجزه پیغمبر

³ دوغو بایزید.

⁴ (یارین بلکه یارین دان دا یاخین) محمد عاکفین مصراع بندان بیر حصه دیر.

.8

بوراسى تاريخىمىن مركى دىر باخ بوراسى
عرفانىن، نور خدانىن اۆزودور باخ بوراسى
ابدیت، مدنیت گۆزودور باخ بوراسى

قېسەسى باش چكىور چرخ فلک گنبدینه
سورويور توپراغىنى گۆكده ملكلر گۆزونه

.9

«چلبى» اۆنده دوروب ياتسى نمازىن قىلدىق
دۆنهر ك، رقص و سماع ائيله يرك آيرىلدىق
بىر مجوهر دنيزىن قوينونا دوشموش بولدوق
لاجوردلر ديزىلىب بوينونا پار پار، پول پول
شهرلر شهرى دنيزلر گليني «استانبول»

.10

بىر دنيز نيلوفرى صانكى صودان بويلانمىش
آيلا يىلدىزلار اونون لمعه سینه قويلانمىش
اجنبى اللى اليندن گۆرونور خوى لانمىش
غضبىندن گرىلىب آلنى دامار چالمىشدير
اسلامىن اوردوسو بورادان غلبه چالمىشدير

.11

موزهسى دينىمىزىن خاطرەسى ايله زنگين
دنيزى - حووضو شهيدلر قانى ايله رنگين
صينيرى ايرمى بئش ار اۆلكهسى ايله انگين⁵
تگه گردن دويولان سوز ايله نئى نالهسى دىر
يوكسه لن پاتريك ائويندن ده اذانلار سسى دىر⁶

⁵ عثمانلى امپراطورو بۇلوندو كدن صورنا اونون مملوكاتىندان 24 اۆلكه آيرىلدى و توركيه 25 اينجىسى اولدو.

⁶ خانقاه

.12

اسلامین دالغالی بیر امپراطور لوق اوجاغی
 غرب دنیا سی اونون بیر قولو باغلی اوشاغی
 صیرتی تاریخه دایانمیش، گله جکده ایاغی
 باشی گؤکده، قاشی بعضاً آما دوشموش آشاغی
 بعضاً افکارلی دی، صارمیش باشینی گؤک قوشاغی

.13

او بیر اصلان کی دوشوب قالدی توزاق دا آیاغی
 صولو دین دوشمانی، قیصقناج منافق دی صاغی
 توتاجاق دیر، آتاجاق، بیر تاجاق آنجاق توزاغی
 ییلدیزین اوستونه قونموش دینمین رمزی او آی
 دینمین دوشمانینا دوغرو گریلمیش بیر یای

.14

اسلامین شانلی فتوحوندا ایکینجی ظفره
 آتدی امضاسینی «فاتح»⁷ اسیر اولدو کفره
 چیخدی اولادی دا فتح اوغرونا بوردان سفره
 باشا باش دنیا باش اگدی بو کره بیر نفره
 والله الذنبه کل لفتوحه غفر⁹

.15

گنج سلطان باباسیندان او گود آلسایدی اگر¹⁰
 تبریزی خاک ایله یکسان ائدرمی ایدی مگر؟

⁷ ایا صوفیا مسیحی لرین ان بؤیوک پاتریک خانه سی و دینی مرکزی ایدی لاکن اسلامین فتحیندن صونرا مسجده
 چنوریلدی.

⁸ سلطان محمد فاتح 7 دفعه روس لارین نتیجه سیز حمله سی ندن صونرا کنستانتینو پولیسی فتح ائتمیش دیر.

⁹ والله اونون فتح لری خاطرینه بوتون گناه لارینی عفو ائتسین.

¹⁰ یاووز سلطان سلیم قانونی سلطان سلیمانین ایرانا هجوم ائتمه سی اوزره نصیحتینی دینله مدهن اردو چکدی و
 چالدران دا او بؤیوک قارداش قیرغینی یاشاندی.

«چالدران» چۆل لری حالا او بلادان اینلر

او قامیش لاری یئرینه شیمدی کیمیک لر صیزلار
آغلایار شیمدی ده او ییل لار ایچین ییلدیزلار

.16

لعنت اولسون بو اسن صون بهارین روزگارینا
تاریخین قهری دوشهیدی ایکی بین ییل لارینا
«ارمنی»^{۱۱} حاق قازانیب «سامری» لرمی بارینا؟

گۆتورون نعشیمی تاریخه گۆمون شؤیله بنی
گۆره ییم بیر داها ماضی ده باشی گۆکده سنی

.17

کیمی «داغ تورکو» دییور کورده،^{۱۲} کیمی فارسا، عجم
کیمی ده وحشی دییور تورکه، الهی نه الم!
صیزلییور تفرقه دن روح نبی اکرم

تورکک یا فارس یا عرب، فرق می ائدر مسلم دیر
دوشورن مسلمی بو پیس لیگه یا رب کیم دیر؟

.18

اسلامین خطی^{۱۳} گووه رجین دی، قوشادیر قانادی
طاش دگیب بیر قانادی حیف اولابیر گون قانادی
«ثلث»^{۱۴} وم شیرین ایسه تورکیه دیر فرهادی

«نسخ» خطی بورادان اون قازانیب آد یاپمیش
«حامد الآمدی»^{۱۵} یی گوجلویر استاد یاپمیش

^{۱۱} «ارمنی قتل عامی» نین فرانسایا پارلامنتوسو طرفیندن رسمیتله تانینماسی نا اشارت دیر.

^{۱۲} جمهوریت دؤورو لائیک تورکیه رژیمی کوردلره داغ تورکو دئیردی.

^{۱۳} اسلام آلفابتی.

^{۱۴} ثلث خطی نین عثمانلی مکتبی اسلام دنیا سیندا ان شیرین سبک لردن بیریدیر.

^{۱۵} «آمد» دیار بکرین قدیم آدی دیر و حامد الآمدی بؤیوک نسخ و ثلث اوستادی اولان خطاط دیر.

19.

چاتمادان چهره بو کز نازلی هلالیم یانیور^{۱۶}
بیر هلال کیم اونو یوزلرجه گونش قیصقانیور
بایراغا گو کدن آخان ییلدیز ائیب ده قانیور

دالغالان! دینیمیزی سیمگه لهین شانلی هلال

«صونرا اولماز دؤ کولن قانلاریمیز یوخساحلال»^{۱۷}

20.

شعرا اوردوسو اقبالیم گلمیش جوشویور

بایراغی «فکرت» آلیب الدهه غرورلا طاشیور

شعریمی «هاشم»^{۱۸} و «ناظم» اوخویورکن قوشیور

«مردیون»^{۱۹} دن اینن «احمد» بو کره یوکسه لیور

«ولی» بینمیش دلی روز گارا بوغازدان گلیور^{۲۰}

21.

«عاکف» «استقلال»^{۲۱} آدین وئردیگی قوتسال مارشی

اوخویور دوشمانا، ظالم لره، غربه قارشی

فرشی او اینله تیور دور عرشی

هپ گو نول لر اونون اشعارینا دیر یاصلاتمیش

گؤزلره اینجی یاغیب، غونجا گیبی ایصلاتمیش

22.

¹⁶ (چاتما قربان اولایم چهره نی ای نازلی هلال) استقلال مارشی ندان بیر مصراع دیر.

¹⁷ استقلال مارشی ندان آلینمیش بیر مصراع دیر.

¹⁸ احمد هاشم تور کیه نین روماتیک شاعری.

¹⁹ احمد هاشمین مشهور بیر شعرینه اشاره دیر.

²⁰ تورک ادبیاتی نین مدرنیست شاعری «اورخان ولی قانیق» نین (استانبول دا بوغاز ایچینده - بیر دلی یم - اورهان ولی یم..)

مصراع لارینی داشییان بیر شعره اشارت دیر.

²¹ بؤ یوک اتحاد جهانی اسلام منادی سی عثمانلی شاعری محمد عاکف ارسوی و اونون تورکیه جمهوری نین رسمی

هیمنی اولان «استقلال مارشی» آدلی بؤ یوک منظومه سی.

ایرانی مارشینی بیر یان دا «رشید ری»^{۲۲} چالییور

تورک، ایران لی بو ذوق ایله خیاله دالییور

توی لر اورپه رتییور اشعاری گونول آلییور

بو حمیت له رقیبی ازییور، هیر پالییور

بو برابرلیگه دوشمان بیله حیران قالییور

23

نور بابا «نورسی»^{۲۳} بویور موش بنی تجلیل ائدیور

«ده ده»^{۲۴} الحان اوخییور «عطری»^{۲۵} ده تهلیل ائدیور

«گول پینارلی»^{۲۶} یینه نی نامه یی تحلیل ائدیور

«درسیم»^{۲۷} اولادی «علیرضا»^{۲۸} وئرییور جان درسین

درسینی اؤیره نن، اوستادا سلام گونده رسین

24

«المالی لی حمدی»^{۲۹} تلاوت ائدیور قرانی

دویویوردو قولاغیم سس چکرک «برهان»^{۳۰} ی

گلییور گوردوم اوزاق دان «قاراجا اوغلان»^{۳۱} ی

ای عصیر لر دوواری بیر بیخیلین قارشیمدان

چکیلین! یول وئرین! ای واه گلییور «پیر سلطان»^{۳۲}

^{۲۲} مشهور تورک موسیقی چی جمال رشید ری.

^{۲۳} اسلام عالمی و عارفی بدیع الزمان نورسی.

^{۲۴} ده ده افندی بؤیوک عثمانلی دؤرو موسیقی صنعتکاری.

^{۲۵} مشهور لاله الا الله الله اکبر ایچین مشهور بسته نین صاحبی

^{۲۶} عبدالباقی گول پینارلی اساساً ایران اصل لی شیعه عالم و مولوی شناس دیر.

^{۲۷} درسیم، تونج الی شهری نین اصیل اسمی دیر. تونج الی درسیم عصیانی نین تونج ال له باصدیر یلماسی نی خاطرلادان

اسم دیر.

^{۲۸} علیرضا، درسیم عصیانی نین درسیم قیشلا سیندا اعدام ائدیلیمیش شهید لر یندن دیر.

^{۲۹} قرانین تور کجه یه مشهور ترجمه چی سی.

^{۳۰} حافظ برهان سس و موسیقی صنعتکاری.

^{۳۱} قاراجا اوغلان اوزان شاعر دیر.

25

«آوجولار» دان «آتا کۆی» دن گلیب هر کس بورایا
 «آرناوود کۆی» لو، «قاضی کۆی» لو ده «بایرام پاشا» یا
 بیر «نشان طاشی»^{۳۳} تاخیب «نفعی» و «نابی»^{۳۴} یاخایا
 «کمال»^{۳۵} ین شعری ایله رقص ائدیورکن قیزلار
 «اندلس نغمه سی»^{۳۶} قالخمیش یاغیور ییلدیزلار

26

بنی آغوشه چکیب «مقبر» اوخورکن «اکرم»^{۳۷}
 نی اینی «توفیق»^{۳۸} آلیب آغزینا توتמוש دور دم
 بانا شعرینده «ندیم»^{۳۹} سؤیله مه دن آرتیق عجم
 «شهریار» شعرینی «راست» ایله «حجاز» دا اوخودو
 نه یازیق «شهریار» ین کندی سی آنجاق یوخودو

^{۳۳} مشهور عارف و شاعر پیر سلطان ابدال.

^{۳۴} آوجولار - آتا کۆی - آرناوود کۆی - قادی (قاضی) کۆی - بایرام پاشا - نشان طاشی استانبولون مهم سمت لری و محله لری نین آدی دیر.

^{۳۵} نفعی و نابی عثمانلی دیوان ادبیاتی نین یکی بؤیوک شاعری

^{۳۶} یحیی کمال بیاتلی آدلی بؤیوک تورکیه شاعری.

^{۳۷} اسپانیادا عثمانلی سفیری اولوب مشهور فلامینکو رقصه لرینه شعر یازان یحیی کمالین مشهور اثری نین آدی دیر.

^{۳۸} پیغمبر علیه السلامین مبارک حرمینه عائد یازیلان شعرلره «مقبر» دئیرلر و ان مشهور مقبرلردن بیریدر رجائی زاده اکرم و عبدالحق حامدین اثرلری دیر.

^{۳۹} نین توفیق هم نین زن هم ده شاعریمیش.

^{۳۹} بؤیوک عثمانلی شاعری ندیم پادشاهین ایرانا حمله فکریندن خبردار اولارکن اونو بو فکرده منصرف اتمک ا و چون ایران لی لاری تحقیر ائدن (بو شهر ستانبول کی بی مثل و بهادور - هر سنگینه یک پاره عجم ملکو فدادیر) مطلع لی شعر یازمیشدیر.

27

«آشیان باغچه‌سی»^{۴۰} نین پنجره‌یندن «فکرت»^{۴۱}

باخییورالده «رباب»^{۴۲} ی اوخویوردور «ثروت»^{۴۳}

آرخادان سیر ائدیوردور بنی «احمد مدحت»

آما بیزدن قاچیور صانداالا بینمیش «حکمت»^{۴۴}

نه یازیق، اؤلدو غریب قالدی دیاره حسرت

28

بوراسی خاطره‌لر شهری، خیال‌لر شهری

«لاله»^{۴۵} لر باغچه‌سی، سئودالی مثل‌لر شهری

غملی رویالاری مین زینتی، حال‌لر شهری

قیزلاری صانکی دنیز قیزلاری رویام‌دا یوزره

نه پری‌لر گیبی، قوش‌لار گیبی یول‌لاردا سوزره

29

نی و طنبور اوخویور، عود اؤتیور صانکی دیلی

لهجه‌سی نغمه‌لی، آهنگ‌لی، دیلی موسیقی‌لی

صحبتی بسته، مقام سؤیله‌میداش سسینی دنیا بوتون دینله‌ملی

ایرانین دوشمانی بیل تورکیه‌نین دوشمانی دیر

تورکیه قاردشی ایرانین اینان کی جانی دیر

⁴⁰ فکرتین مشهور ائوی نین آدی دیر.

⁴¹ ثروت فنون دؤرونون بؤیوک شاعری توفیق فکرت.

⁴² فکرتین مشهور اثری اولان (رباب شکسته) دیوانی.

⁴³ «ثروت فنون» ادبی اجتماعی بیر جریده‌ایدی کی او آدلا بیر اجتماعی دؤورده آدلانماقدادیر.

⁴⁴ تورکیه مدرن شعرین بانی سی ناظم حکمت‌ین تورکیه‌دن بلغارستانا قایق (صندل) له فرارینا اشاره‌دیر.

⁴⁵ عثمانلی امپراطورلوغونون صون دؤورلرینده هلنددن میلیونلارجا لاله ادخال ائدیلب استانبولون هر طرفینه مختلف

رنگ‌لرده لاله‌لر اکیلمیش‌دی، حتی او اجتماعی و سیاسی دؤوره تورکیه تاریخینده لاله دؤورو دئیرلر.